

Festbogen
– *festlige traditioner i dagens Danmark*
© 2004 by Mikael Witte og
CDR-Forlag
Omslagsidé: Mikael Witte
Foto: Ulla Rose Andersen
Sats og layout: Katja E. Linneberg
Tryk: Nørhaven Book
ISBN 87-7841-378-8

Ekspedition:
Boghandlen eller direkte fra CDR-Forlag
Montanagade 29 E, DK-8000 Århus C
Tlf. 8612 3078
Fax 8619 9566
cdr@cdr-forlag.dk
www.forlagene.dk

Skrevet med økonomisk støtte fra Kunstrådets fagudvalg
for litteratur og udgivet med økonomisk støtte fra Nævnet
vedrørende EU-Oplysning.

Af Mikael Witte er tidligere udkommet på CDR-Forlag

- Partyline, 1990
- Sørøver-Klaus, 1991
- Nazisme, 1999
- Gavebogen – hvad har vi fået af de fremmede? 2003

Indhold

Skal der være fest?.....	9
Personlige fester	11
Fødselsdag.....	12
Navnedage - - - - -	14
Barnedåb	18
Voksendåb - - - - -	20
Konfirmation	23
Til eksamen i kristendom - - - - -	26
Bryllup	28
Det arrangerede ægteskab - - - - -	32
Begravelse	34
Jordfæstning - - - - -	36
Fester for arbejdet	39
Sidste skoledag	40
Første skoledag - - - - -	40
Studentereksamen	44
Studerterhuer - - - - -	46
Svendegilde	48
Rejsegilde - - - - -	53
1. maj: Arbejdernes internationale kamp- og festdag	54
Den første 1. maj - - - - -	56
Fodboldfest.....	59
Ringridning - - - - -	64

Fester i byen	65
Middagsselskab	66
Skål! - - - - -	71
Gadefest	72
Sammenskudsgilde - - - - -	74
Byfest	76
Den første moderne byfest - - - - -	78
Roskilde Festival	80
Andre musikfestivaler - - - - -	82
Dronningens fødselsdag	84
Audiens - - - - -	88
Fester for historien	89
10. februar: Afstemningsfesten	90
Slesvig-Holstenerne - - - - -	94
5. maj: Danmarks befrielse	95
Samarbejdspolitikken - - - - -	98
5. juni: Grundlovsfest	100
Hvorfor den 5. juni? - - - - -	100
15. juni: Valdemarsdag	104
Det forbudte flag - - - - -	106
4. juli: Rebildfesten	108
Danske indvandrere - - - - -	108
Religiøse fester	111
Fastelavn og påske	112
Hvad hedder dagene? - - - - -	115
Store bededags-, sankthans- og mortensaften	117
Endelig fridag - - - - -	120

Ramadan og festen for brydningen af fasten	121
Sandhedens religion - - - - -	122
Pesach – det usyrede brøds fest	124
Guds udvalgte - - - - -	124
Advent og jul	128
Frelsetroen - - - - -	130
Godt nytår!	132
Hvor langt er et år? - - - - -	135
Er danske fester noget særligt?	136
Religion og fester - - - - -	137
Politik og fester - - - - -	139
Arbejde og fester - - - - -	141
Vi har altid holdt blandingsfester - - - - -	143
Danske fester er under forandring - - - - -	144

Skal der være fest?

Hvornår holdes næste fest?

Hvem inviterer vi med som gæst?

Hvor længe varer festen?

Hvordan fejrer danskere jul?

Hvorfor flages i Danmark den 5. maj og den 5. juni?

Hvad er dansk ramadan?

Utallige spørgsmål dukker op, når vi skal holde fest. Selvom der er forskelle, så kan vi besvare de fleste, for mange fester forløber efter bestemte linier. Vi fejrer fødselsdag på én måde og sidste skoledag på en anden.

Fester er en vigtig del af vores traditioner, vores kultur. Fester er en slags gaver, vi giver hinanden. Ganske vist er der forskel på at være vært og på at komme som gæst, men begge parter giver noget af sig selv. Begge forpligter hinanden, og på den måde binder festen de to parter sammen. Men de oplever et større fællesskab end selve festen. Dette fællesskab kan vi i Danmark kalde danskhed.

Vi kan holde fest for at være sammen, for at more os og for at glæde nogen. Vi kan også gøre det for at mindes noget, for at vise hvem vi er og for at styrke vores fællesskab. Fester kan både have officielle og folkelige sider. Men de fleste binder os sammen, selvom vi er forskellige og har forskellige interesser.

I denne bog beskriver jeg nogle af de mere organiserede fester, som danskere holder ved begyndelsen af det 21. århundrede. Jeg har også skrevet noget om skik og brug i gamle dage. Det har jeg gjort for at vise, hvor traditionerne stammer fra, og at vores kultur hele tiden forandrer sig. Danskhed er foranderlig.

Der er variationer i, hvordan man holder en bestemt slags fest i forskellige familier, i forskellige foreninger og i forskellige egne af landet. Nogle traditioner kan endda være

direkte modsatrettede, og nogle fester bliver ikke fejret af alle. For eksempel er julen for nogle først og fremmest en religiøs højtidelighed. For andre er den en familiefest. Og nogle holder slet ikke jul. Danskhed er mangfoldig.

Dansk kultur er altid blevet påvirket fra mange sider. Inden for de seneste 50 år er den blevet meget påvirket af amerikansk kultur, men der har også været påvirkning fra de kulturer, som indvandrere og flygtninge har bragt med sig.

I begyndelsen er disse nytilkomne kulturer blevet afvist som u-danske. Efterhånden er noget fra dem blevet del af den kulturelle mangfold. Derfor har jeg blandt andet beskrevet, hvordan muslimer fejrer afslutningen på ramadan, og hvordan jøder holder pesach. For nogen repræsenterer de noget u-dansk, for mig er de del af de festlige traditioner i dagens Danmark.

I en bog er man nødt til at generalisere. Det har jeg også gjort, men jeg har hverken ønsket at beskrive den rigtige eller den mest danske udgave. For hverken den rigtige eller den mest danske fest eksisterer.

Man kan holde fest, bare man mødes og morer sig; den slags fester beskriver jeg ikke. Man kan også holde fest i en særlig anledning, og så kan man finde hjælp i traditionerne: Sådan plejer man at gøre! Det er regler for den slags mere organiserede fester, jeg har beskrevet. For fester er også en slags rollespil, hvor vi spiller bestemte roller for hinanden.

Jeg kunne have beskrevet langt flere fester end de nævnte, men forhåbentlig finder du svar på mange spørgsmål og bliver nysgerrig efter at vide mere om festers betydning for vores fællesskab.

Jeg vil gerne vise, at kultur både er stabil og forandrer sig. At man kan følge nogle traditioner og forkaste andre. Og at vi alle kan være med til at grundlægge nye festlige traditioner og påvirke kulturen i dagens Danmark.

Mikael Witte

Personlige fester

Fødselsdag

– Navnedag

Barnedåb

– Voksendåb

Konfirmation

– Til eksamen i kristendom?

Bryllup

– Det arrangerede ægteskab

Begravelse

– Jordfæstning

Fødselsdag

Livet begynder, når en sædcelle er trængt ind i en ægcelle, og denne har sat sig fast i kvindens livmoder. Men det er ikke den begivenhed, vi fejrer som barnets begyndelse. Ni måneder senere går fødslen i gang. Når barnet er ude, og navlestrengen klippet over, så er baby født. Fremover vil denne dag blive fejret som barnets helt personlige dag.

I dagens Danmark bliver der født knap 60.000 børn om året. De fleste fødes på et hospital. Fædre må gerne overvære fødslen, og det benytter de fleste sig af. De vil gerne støtte deres barns mor og opleve det store øjeblik. Søskende må ikke overvære fødslen på hospitalet. Det har myndighederne bestemt af hensyn til de nyfødte, mødre og de mange søskende.

Når barnet er født, kan moderen få det i sine arme, faderen må også holde det, hvorefter personalet kontrollerer, at barnet er velskabt. De nybagte forældre glæder sig sammen, selvom en fødsel kan være meget anstrengende for mor og barn.

Mange fædre giver på dette tidspunkt moderen en personlig gave, for eksempel et smykke. Oprindeligt var det hans tak, fordi hun havde givet ham et barn. Herefter telefonerer de fleste til deres forældre – den nyfødtes bedsteforældre. Og selvfølgelig til deres børn, hvis de har nogle i forvejen. Det kan virke overvældende at blive storesøster eller storebror.

Senere samme dag kommer nogle få familiemedlemmer og de nærmeste venner på besøg. De beundrer den nyfødte og giver en gave til barnet. En gave er noget, man giver uden betaling – i modsætning til alt det, man køber. Men gavegivning er gensidig. Når man har givet en gave, så skylder modtageren at give en gave igen. Et forhold mellem de to parter er grundlagt, selvom den ene part kun er få timer gammel. Sådan forløber den nyfødtes fødselsdag.

Når barnet fylder ét år, fejrer familien fødselsdagen. Morgenbordet er dækket mere festligt, end det plejer at være. Der kan være flag, lys og blomster. Forældrene ønsker tillykke, fødselsdagsbarnet får gaver, og forældrene giver sig bedre tid end andre morgener. Fødselsdagsbarnet forstår ikke, hvorfor denne dag er særlig, men nyder alligevel den ekstra opmærksomhed. Hvis barnet bliver passet i vuggestue eller dagpleje, viser de voksne også barnet ekstra opmærksomhed ved at flage og synge fødselsdagsange.

I dagene før barnet fylder to år, forbereder de voksne det på fødselsdagen. De snakker om, hvad der skal ske og spænder dermed barnets forventninger. Barnet har lært at sige to år, for det har hørt de ord mange gange og har set forældrenes glade ansigter. Det har også oplevet andres fødselsdag, så det har en fornemmelse af, hvad der venter.

Fødselsdagsbarnet vækkes med sang og flag og er derfor med det samme klar over, at denne dag er ganske særlig. Forældre og søskende overrækker deres gaver. Hvis barnet skal i vuggestue eller dagpleje, fortsætter fødselsdagen dér. Legekammerater og voksne synger fødselsdagsange, og fødselsdagsbarnet kan foreslå dagens leg.

Hvis forældrene har inviteret børn og voksne fra vuggestue eller dagpleje, så kommer gæsterne om formiddagen. De ønsker fødselsdagsbarnet og dets forældre tillykke. Legekammeraterne overrækker deres gave, som kan være tegninger i en mappe. Kort efter begynder gæsterne at undersøge fødselsdagsbarnets legetøj. Forældrene har forberedt frokost eller kage og saft.

Om eftermiddagen kommer familien og nogle af forældre-

Navnedage

Indtil Reformationen i 1536 var alle danskere katolikker. Dengang fejrede man ikke fødselsdag, som vi gør det i dag. Den katolske kirke mente, at dåbsdagen var langt vigtigere, for den dag var den døbte blevet kristen og optaget i kirkens fællesskab. Fællesskabet havde større betydning end individet.

Man benyttede ikke kalendere, som vi kender dem i dag. Man fulgte kirkens kalender, som var bygget op omkring heligdage; desuden var hver dag opkaldt efter en helgen.

Den 13. april var således opkaldt efter Justinus. Han var en klog græker, som romerne havde henrettet i år 160, fordi han var ivrig kristen. Alle, der var døbt Justinus

eller Justin, havde altså navnedag den 13. april. Den dag skulle de opføre sig særlig godt og prøve at leve op til Justinus.

Da alle helgener havde opført sig eksemplarisk, så skulle man altså opføre sig særlig godt på sin navnedag. På denne dag tændte de fleste et stearinlys i kirken.

Efter reformationen, da kirken i Danmark ikke længere var katolsk, men evangelisk-luthersk, afviste den at dyrke helgener. Men de fleste danskere fortsatte med at markere deres navnedag og dyrkede dermed alligevel helgener. Efterhånden opgav overklassen dog at fejre navnedage og fejrede i stedet fødselsdage. Og den skik bredte sig til resten af samfundet.

nes venner til boller, kakao og lagkage. De ønsker fødselsdagsbarnet tillykke, og det får flere gaver. Lagkagen er dekoreret med flag og to lys, som fødselsdagsbarnet må puste ud, når alle har sat sig omkring bordet. Igen synges fødselsdagsangen.

Når barnet fylder tre, fire, fem og seks år, foregår fødselsdagen omtrent som på toårsdagen. Forældrene arrangerer lege ved disse fødselsdage. Når barnet fylder syv år, er det begyndt i skolen. Alle klassekammeraterne bliver inviteret hjem til fødselsdag efter skoletid. Fødselsdagsbarnets far eller mor henter børnene i skolen og påtager sig dermed ansvaret for dem. Gæsterne har en gave med; på forhånd har forældrene aftalt, hvad gaverne højst må koste. Gaverne kan være legetøj, men børn forærer også hinanden penge, som er pakket opfindsomt ind.

Forældrene har pyntet op til fest, og de serverer et let middagsmåltid og senere kage eller is. Det er også forældrene, der arrangerer forskellige lege for børnene – afhængigt af årstiden og af, hvor megen plads der er i hjemmet. Sidst på eftermiddagen bliver børnene hentet af deres forældre.

De følgende års fødselsdage fejres på tilsvarende måde.

Når barnet fylder 10, 11 eller 12 år, er det almindeligt, at det ikke ønsker at invitere alle klassekammerater hjem. Mange piger inviterer kun pigerne, og mange drenge kun drenge. Nogle fødselsdagsbørn

Fødselsdag i det grønne

inviterer få udvalgte kammerater. Gæsterne forærer ikke længere legetøj, men mere personlige ting eller penge.

De første børn begynder at invitere til fødselsdagsfest i biograf, bowlingbane eller på burgerbar. Selvom fødselaren helst vil have, at forældrene holder sig i baggrunden, er det stadig forældrene, der arrangerer og hjælper samt betaler for festen. De følgende års fødselsdage fejres på tilsvarende måde.

15-årsfødselsdagen kan ikke længere kaldes en børnefødselsdag. Den er en ungdomsfest om aftenen, og den unge inviterer udvalgte venner af begge køn. Gæsterne giver større gaver end tidligere, for de unge har flere penge. Øl, vin, cigaretter og spiritus begynder at blive del af ungdomsfesterne. Dans, kæresteri og kys – men også jalousi – kan følge med. Selvom de unge helst vil holde fest uden forældre, så er de alligevel i nærheden, hvis der skulle opstå problemer, som de unge ikke selv kan klare.

18-års fødselsdagen er noget særligt, for den dag bliver man personlig myndig. Man kan underskrive købekontrakter og gifte sig uden forældrenes tilladelse. Man kan også stemme ved valg og tage kørekort til bil. Og de unge mænd bliver værnepligtige, dvs. de som soldater skal være parate til at ofre deres liv for Danmark.

18-års fødselsdagen markerer, at man ikke længere er barn. Man har fået de voksnes rettigheder og skal til at være voksen – men det er stadig dejligt at blive støttet af sine forældre.